

*С. В. Волошина,
к. е. н., доцент, завідувач кафедри економіки,
Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського, м. Кривий Ріг
Л. Д. Костакова,
асистент, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського, м. Кривий Ріг
Н. І. Логвиненко,
студент, Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-
Барановського, м. Кривий Ріг*

СВІТОВИЙ РИНОК НАФТОПРОДУКТІВ: ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ І ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

*S. V. Voloshyna,
PhD in Economic sciences, Associate Professor, Head of the Department of Economics,
Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kriviy Rih
L. D. Kostakova,
Assistant, Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tugan-
Baranovsky, Kriviy Rih
N. I. Logvynenko,
Student, Donetsk National University of Economics and Trade named after Mykhailo Tugan-
Baranovsky, Kriviy Rih*

WORLD MARKET OIL PRODUCTS: TRENDS AND PROSPECTS FOR UKRAINE

У статті надано оцінку сучасної дії основних детермінант нафтового ринку (попиту, пропозиції, рівня цін). Проведено сегментацію ринку за найбільшими видобувачами нафти з поділом за рівнем конкурентної позиції країни та інтенсивністю її зміни. Визначені основні характеристики сучасного розвитку світового ринку нафтопродуктів, які мають об'єктивний і суб'єктивний характер. Надано прогностичні оцінки розвитку світового ринку нафтопродуктів. Охарактеризовано стан українського нафтового ринку, узагальнені ключові фактори його сучасного функціонування та їх відповідність факторам розвитку світового ринку нафтопродуктів. Діагностовані проблеми нинішнього етапу функціонування ринку нафтопродуктів в Україні, визначені їх витoki. Надані пропозиції щодо відродження в Україні нафтовидобувної і нафтопереробної галузей промисловості з оцінкою його мультиплікативного ефекту.

This article provides an assessment of the actions of the main determinants of oil market (demand, supply, prices). Conducted market segmentation for the largest oil producer with the division on the level of competitiveness of a country and the intensity of its changes. The basic characteristics of modern world market of oil products, which are objective and subjective. This forecast estimates the development of the world oil market. Characterized the state of the Ukrainian oil market, summarizes the key factors of its structure and their compliance with the factors in the development of the world oil market. Diagnosed the problems of the current phase of the oil products market in Ukraine and determined their origins. Provided proposals for the revival in Ukraine of petroleum industries and to assess its multiplier effect.

Ключові слова: нафтопродукти, світовий ринок, аналіз, тенденції, перспективи.

Keywords: oil products, world market, analysis, trends, prospects.

Постановка проблеми. Нафта і продукти її переробки з давніх часів і дотепер вважаються одними із найважливіших для задоволення потреб споживачів усіх країн практично у всіх сферах життєдіяльності людства.

Вважається, що нафту людство виявило ще у VII-IV тисячолітті до нашої ери. Населення збирало її з поверхонь родовищ і використовувало у своєму побуті. Проте, у промислових масштабах видобуток і переробка нафти були розпочаті у IX тисячолітті.

На теперішній час торгівля нафтою і нафтопродуктами є, з одного боку, прибутковим бізнесом внаслідок високого попиту, а, з іншого боку, - багатоаспектною проблемою. Існування останньої пов'язана з тим, що світовий видобуток нафти переважно здійснюється в країнах із невисоким або ж середнім рівнем економічного розвитку (Ближній і Середній Схід), а її переробка при високій інтенсивності споживання зосереджена в економічно розвинутих країнах. Причому потреба останніх у нафтопродуктах є настільки значною, що маючи власні родовища нафти, завжди виникає потреба в імпорті.

Україна, маючи значні поклади нафти (розміщені у Передкарпатті, у Дніпровсько-Донецькій западині та на шельфі Чорного й Азовського морів), запасів яких вистачить на сотні років, забезпечує нафтопродуктами власного виробництва лише близько 10-12% загальної потреби в них і тому значним чином залежить від кон'юнктури розвитку світового ринку [1].

Враховуючи унікальність нафти та продуктів переробки цієї копалини, їхню значущість у формуванні вартості кінцевих товарів виробничого і побутового споживання, забезпеченні багатограних потреб життєдіяльності суспільства та енергетичної безпеки держави вважаємо за необхідність дослідити сучасний розвиток світового нафтового ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку світового ринку нафти і нафтопродуктів тривалий час досліджується багатьма науковцями, серед них: І. Веремченко, Л. Гальчинський, Є. Голибард, О. Когут, Д. Костенко, В. Мазуренко, К. Маркевич, У. Ніконенко, В. Омельченко, Н. Пилипів, І. Пятничук, Г. Рябцев, Ю. Сапронов, Т. Салашенко, Г. Феденко, О. Шапран, В. Шпілевський та ін. На глобальному рівні дана тематика представлена в аналітичних матеріалах міжнародних організацій (зокрема, Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК), Міжнародного енергетичного агентства (МЕА), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР)) та енергетичних компаній.

Науковцями значна увага приділена питанням оцінки монополізації як основного детермінанта характеристики світового та українського нафтового ринку» [2, с. 5], аналізу структури світового ринку нафтопродуктів в умовах глобалізації [3], підходам до формування цін на світовому ринку нафти [4], прояву кризових явищ на світовому нафтовому ринку та їх наслідків для України [5], оцінці глобальних енергетичних трендів [6], перспективам розвитку нафтопереробної галузі в Україні [7] та ін.

Не дивлячись на значну кількість наукових праць за окресленим напрямом дослідження, на сьогоднішній день оцінка ситуації на світовому ринку нафти та перспектив для України залишаються актуальним питанням, яке потребує постійного моніторингу та всебічного аналізу через динамізм кон'юнктури даного типу ринку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначення основних характеристик сучасного розвитку світового ринку нафтопродуктів та можливостей їх транзлювання на український нафтовий ринок.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій класифікації товарна група «Нафта і нафтопродукти» містить як безпосередньо сиру нафту, так і продукти її переробки. Останні в залежності від їх призначення, фізико-хімічних характеристик, ступеня очищення і наявності в них сірки, включають: моторне та енергетичне паливо, нафтові мастила, вуглецеві та в'язучі матеріали, нафтохімічну сировину, нафтопродукти спеціального призначення.

Приймаючи до уваги таку класифікацію нафтопродуктів, можна стверджувати, що нафта виконує функцію одного з найважливіших видів сировини для створення високоефективного палива та різноманітних хімічних матеріалів (зокрема, для виробництва синтетичних спиртів, каучуків і каучукоподібних матеріалів, синтетичних смол, медичних препаратів, консистентних змазок, мастил, синтетичних мийних засобів, добрив, інсектицидів, продуктів харчування, товарів текстильної і фармацевтичної промисловості тощо).

Таким чином, ринок нафтопродуктів (інакше – нафтовий ринок або ринок нафти) ринок відіграє ключову роль у забезпеченні соціально-економічного розвитку кожної країни та суспільного прогресу у світі загалом.

Основними складовими будь-якого типу ринку, включаючи нафтовий ринок, є пропозиція, попит та ціна.

Обсяги пропозиції і попиту у натуральному і грошовому виразі на світовому ринку нафти та нафтопродуктів вражають своєю масштабністю. За рівнями цих показників даний ринок займає перше місце у світі. Зокрема, середньорічний товарооборот на ринку нафти сягає майже 300 млрд. доларів.

На рис. 1 представлена динаміка попиту та пропозиції нафти на світовому ринку за період 2012-2016 рр.

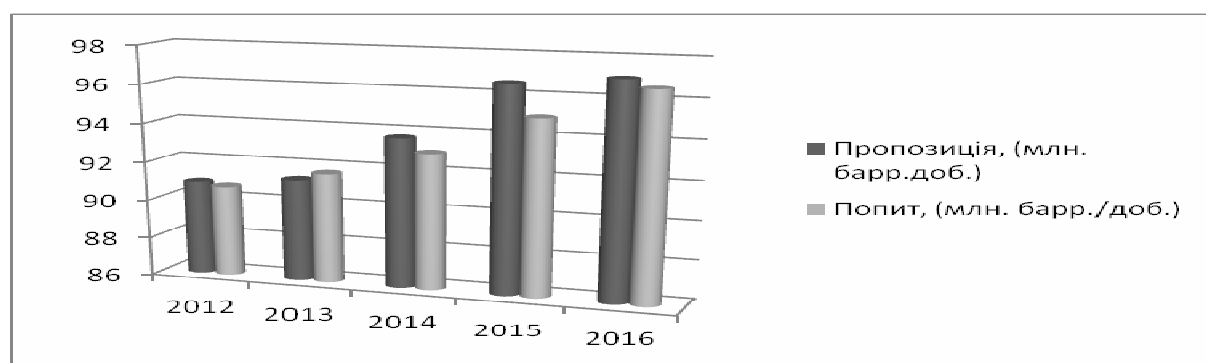

Рис. 1. Динаміка обсягів попиту та пропозиції на світовому ринку нафти у 2012-2016 рр.
(складено на основі [8])

Аналіз інформації рис. 1 свідчать про позитивний світовий тренд у зростанні як попиту, так і пропозиції нафти. При цьому у 2013 році мала місце ситуація незадоволеного попиту, оскільки його розміри були більшими за обсяги пропозиції. Ситуація на світовому ринку нафти в інші роки характеризувалася її надлишком.

В останньому році дослідження (2016 р.) відбулося стрімке зростання попиту на нафту, задоволення якого було забезпечено країнами ОПЕК. Основний обсяг зростання був покритий Іраном, який після зняття міжнародного ембарго досить швидко повернувся до рівня, що мав місце до встановлення санкцій. Наприкінці 2016 р. країни ОПЕК досягли угоди про обмеження видобутку нафти, до якої приєднався ряд виробників поза альянсом, в тому числі Росія. Успішне виконання цієї угоди має призвести не тільки до балансування світового ринку нафти, але і до зниження надлишкових запасів нафти і нафтопродуктів.

Інформацію щодо обсягів нафтовидобутку найбільшими країнами світу в середньому за добу та оцінки їх динамічних змін наведено у табл. 1.

З табл. 1 видно, що протягом 2012-2016 рр. загальними зусиллями країн-найбільших нафтовидобувачів щорічно видобувалося понад 72 млн. барр./добу. Причому за досліджуваний період намітилася стійка тенденція зростання обсягів видобутку нафти, що в річному вимірі визначається коливанням від 0,2 до 2,3%, або що разом за 2012-2016 рр. дало приріст у 3,8%.

Таблиця 1.

Динамічні зміни обсягів світового видобутку нафти країнами-найбільшими видобувачами у 2012-2016 рр.

Країна	Обсяг нафтовидобутку за роками, тис. барр./добу					Зміна за 2012-2016 рр., %
	2012	2013	2014	2015	2016	
Саудівська Аравія	9763	9637	9712,7	10192,6	10460,2	7,1
<i>Ланцюговий темп росту, %</i>	100	98,7	100,8	104,9	102,6	
Росія	9953,3	10047,3	10087,5	10111,1	10292,2	3,4
<i>Ланцюговий темп росту, %</i>	100	100,9	100,4	100,2	101,8	
США	6486,8	7467,7	8763,7	9415,2	8874,6	36,8
<i>Ланцюговий темп росту, %</i>	100	115,1	117,4	107,4	94,3	
Ірак	2942,4	2979,6	3110,5	3504,1	4647,8	58
<i>Ланцюговий темп росту, %</i>	100	101,3	104,4	112,7	132,6	
Китай	4074,2	4163,8	4208,3	4288,9	3981,8	-2,3
<i>Ланцюговий темп росту, %</i>	100	102,2	101,1	101,9	92,8	
Іран	3739,8	3575,3	3117,1	3151,6	3651,3	-2,3
<i>Ланцюговий темп росту, %</i>	100	95,6	87,2	101,1	115,9	
ОАЕ	2653	2796,5	2794	2988,9	3088,3	16,4

<i>Ланцюговий темп</i> <i>росту, %</i>	100	105,4	99,9	107,0	103,3	
Кувейт	2977,6	2924,7	2866,8	2858,7	2954,3	-0,8
<i>Ланцюговий темп</i> <i>росту, %</i>	100	98,2	98,0	99,7	103,3	
Венесуела	2803,9	2789,5	2682,6	2653,9	2372,5	-15,3
Бразилія	2061,3	2023,9	2254,6	2437,3	2510	21,8
<i>Ланцюговий темп</i> <i>росту, %</i>	100	98,2	111,4	108,1	103,0	
<i>Загальний обсяг</i> <i>видобутку за день</i>	72699,4	72861,8	73435,7	75123,3	75476,7	3,8
<i>Ланцюговий темп</i> <i>росту, %</i>	100	100,2	100,8	102,3	100,5	

Джерело: складено авторами на основі [9]

Аналіз динамічних змін за країнами світу за табл. 1 показав, що у переважній більшості країн видобуток нафти зростав. Найбільший приріст мав місце у Іраку (+58%), США (+36,8%), Бразилії (+21,8%) і ОАЕ (+16,4%). При цьому скорочення обсягів видобутку відбувалося у Венесуелі (-15,3%), Китаї й Ірані (по -2,3%) та Кувейті (-0,8%).

Між тим найбільш інформативною та важливішою з точки зору визначення перспектив розвитку світового ринку нафти і нафтопродуктів є оцінка динамічних змін за останні роки, що видно за ланцюговими темпами росту. Так, у 2015 р. відбувся найбільший приріст обсяг видобутку нафти, що забезпечено зростанням показника, перш за все, у таких країнах як Ірак (+12,7%), США (+7,4%), ОАЕ (+7%). У 2016 р. відбулося сповільнення приросту до 0,5%, але при цьому мало місце найбільше зростання у Іраку на 32,6%, Ірані на 15,9% при одночасному зменшенні обсягів у Китаї (-7,2%) та США (-5,7%).

У табл. 2 представлена оцінка зміни ринкових позицій найбільших нафтовидобувачів світу за той же період.

Таблиця 2.
Ринкові позиції найбільших нафтовидобувачів світу у 2012-2016 рр.

Країна	Структура нафтовидобутку за роками, %					Зміна у 2012-2016 рр.	Конкурентна позиція країни
	2012	2013	2014	2015	2016		
Саудівська Аравія	13,43	13,23	13,23	13,57	13,86	0,43%	Лідер ринку з конкурентною позицією, що поліпшується
<i>Рейтинг</i>	2	2	2	1	1	зріс	
Росія	13,69	13,79	13,74	13,46	13,64	-0,05%	Лідер ринку з конкурентною позицією, що погіршується
<i>Рейтинг</i>	1	1	1	2	2	знизився	
США	8,92	10,25	11,93	12,53	11,76	2,84%	Лідер ринку з конкурентною позицією, що поліпшується
<i>Рейтинг</i>	3	3	3	3	3	-	
Ірак	4,05	4,09	4,24	4,66	6,16	2,11%	Країна із середньою конкурентною позицією, що поліпшується
<i>Рейтинг</i>	7	6	5	5	4	зріс	
Китай	5,60	5,71	5,73	5,71	5,28	-0,33%	Країна із середньою конкурентною позицією, що погіршується
<i>Рейтинг</i>	4	4	4	4	5	знизився	
Іран	5,14	4,91	4,24	4,20	4,84	-0,31%	-//-
<i>Рейтинг</i>	5	5	5	6	6	знизився	
ОАЕ	3,65	3,84	3,80	3,98	4,09	0,44%	Країна зі слабкою конкурентною позицією, що поліпшується
<i>Рейтинг</i>	9	8	7	7	7	зріс	

Кувейт	4,10	4,01	3,90	3,81	3,91	-0,18%	Країна зі слабкою конкурентною позицією, що погіршується
Рейтинг	6	7	6	8	8	знизився	
Венесуела	3,86	3,83	3,65	3,53	3,14	-0,71%	-//-
Рейтинг	8	9	8	9	10	знизився	
Бразилія	2,84	2,78	3,07	3,24	3,33	0,49%	Країна зі слабкою конкурентною позицією, що поліпшується
Рейтинг	10	10	9	10	9	зріс	

Джерело: складено авторами на основі табл. 1

З інформації табл. 2 видно, що у трійку лідерів світового ринку нафти входять Саудівська Аравія, Росія та США. Причому за розміром ринкової частки конкурентні позиції Саудівської Аравії і США поліпшуються, тоді як у Росії погіршуються. Оцінка рейтингу цих країн показує на те, що у 2015 р. абсолютне лідерство Росії було втрачено, тоді як Саудівська Аравія у 2015 р. вийшла на 1-ше місце на світовому ринку і у 2016 р. утримала першість. Водночас звернемо увагу на близькість ринкових часток Саудівської Аравії і Росії (близько 14%).

До групи країн із середньою конкурентною позицією можна віднести Ірак і Китай, ринкові частки яких становлять 5-6%, однак якщо Ірак стрімко нарощує свою ринкову частку після зняття ембарго, піднявшись у рейтингу за 4 роки з 7 на 4 позицію, то у Китаю повільно зменшується ринкова частка і водночас погіршується рейтингова позиція.

До групи країн із слабкою конкурентною позицією слід віднести ОАЕ, Кувейт, Венесуелу та Бразилію, ринкові частки яких становлять 3-4%. Однозначності у зміні ринкових позицій цих країн немає, оскільки рейтинги ОАЕ і Бразилії зростають, тоді як інших країн – погіршуються.

У сучасній торгівлі реалізація сирової нафти залежить від комплексу характеристик, які покладені в основу наукової її класифікації. Комплексну характеристику нафти надає її марка. Марки нафти характеризуються хімічним складом і місцем походження, що безпосередньо впливає на її вартість. Всього існує 3 марки нафти в світі, які прийнято вважати еталонними: британська північноморська нафта Brent; американська нафта WTI; близькосхідна нафта Middle East Crude.

Проведемо дослідження відносно того, як змінювався рівень ціни на нафту марки Brent (рис. 2).

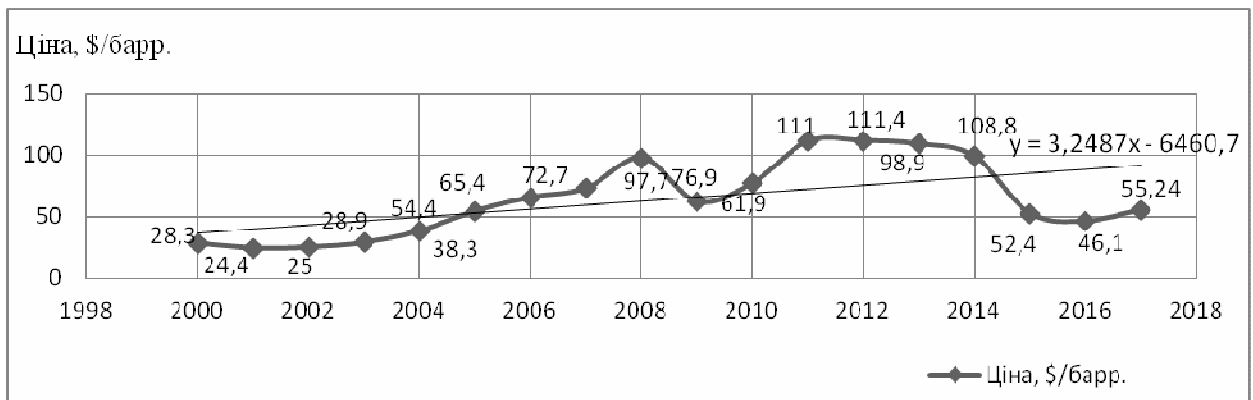

Рис. 2. Динаміка цін на нафту марки Brent
(складено на основі [8])

За інформацією рис. 2 видно, що найнижчий рівень ціни на нафту зазначеної марки спостерігався у 2001 році, а найвищим - у 2012 році. Після 2012 року ціна на нафту почала поступово знижуватися і у 2016 році її рівень склав 46,1 \$/барр. Ціна за 2017 рік була розрахована як середнє значення за 10 місяців поточного року. Причому загальний тренд зміни ціни на нафту є зростаючим, що дає надію країнам-експортерам у розширенні масштабів видобутку та підготовці нових родовищ.

Опрацювання наукової та статистико-аналітичної інформації [1-10] та оцінка її відповідності прогресивним тенденціям розвитку суспільства на постіндустріальному та неоіндустріальному (інформаційному) етапах надало авторам встановити наступні основні характеристики сучасного розвитку світового ринку нафтопродуктів:

- явища, які відбуваються на нафтовому ринку, є проявом загальних закономірностей розвитку ринкової економіки, а отже його розвиток є об'єктивним процесом, що залежить від стану ринкової кон'юнктури, що, в свою чергу, потребує постійного дослідження основних елементів ринку, які є спільними з елементами інших типів ринків;

- різний рівень соціально-економічного розвитку окремих країн світу обумовлює різну інтенсивність споживання нафти і нафтопродуктів;

- уповільнення темпів розвитку світової економіки і зниження рівнів споживання первинної енергії передвизначають зниження загального приросту споживання нафти у світі;
- монопольний характер розвитку даного ринку, який сформувався внаслідок дії об'єктивних і суб'єктивних факторів, серед яких: неоднорідність розміщення нафтових родовищ, формування потужних світових організацій, які діють в інтересах нафтовидобувачів або світової спільноти загалом;
- загострення протиріч між основними гравцями ринку, що мають різні політичні, економічні та інші інтереси, і водночас висока сила дії на характер функціонування даного ринку комплексу різноманітних ризиків;
- світовий ринок не є монолітний, він розвивається фрагментарно у розрізі окремих регіонів світу;
- динамічний розвиток інновацій та нових технологій у сфері видобутку нетрадиційних видів енергоресурсів, зокрема технологій видобутку сланцевої нафти у США (т. зв. сланцева революція) та підвищення ролі альтернативних джерел енергії, призводить до зміни структури пропозиції енергоресурсів загалом, що позначається на обсягах і структурі попиту і пропозиції на нафтовому ринку;
- формування міжнародної політики протидії глобальній зміні клімату і реалізація урядами країн міжнародних зобов'язань у сфері низько вуглецевого розвитку, що зменшує споживання нафти і залежність країн від її поставок та т.ін.

Виходячи із трендів щодо цін, обсягів пропозиції і попиту, перспектив розвитку світової економіки можна стверджувати, що у найближчій перспективі місткість ринку нафти і нафтопродуктів буде продовжувати зростати. До того ж постійно зростає рівень автомобілізації населення, що передбачає зростання світової потреби в нафтовому паливі та нафтових мастилах.

На рис. 3 відображено динаміку світової потреби у нафті з прогнозом на 2021 рік.

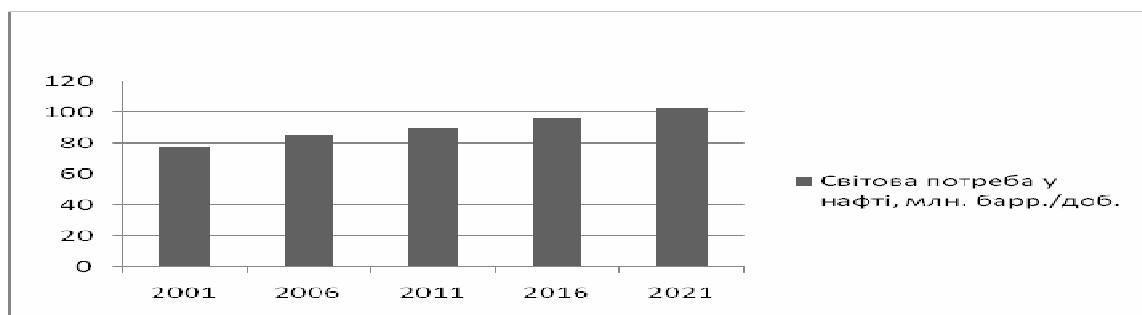

Рис. 3. Світова потреба у нафті з прогнозом на 2021 рік
(складено на основі [10])

З рис. 3 видно, що у 2021 р. очікується зростання загальної світової потреби у «горючій рідині» до рівня 102,8 млн. барр./добу, або на 6,4% у порівнянні з 2016 р. Причому близько половини приросту світового попиту на нафтопродукти в 2016 р. було забезпечено споживанням в нафтохімічному секторі. Значну частку потреби у нафті становить вантажний транспорт та авіація. У середньостроковій перспективі є очікування, що нафтохімічна галузь, нарівні з транспортним сектором, стане ключовим джерелом зростання попиту на продукцію нафтопереробки.

Цінова політика по нафтовому ринку буде визначатися поведінкою основних гравців енергетичного ринку світу. Так, очікується, що країни ОПЕК будуть змушені у найближчі роки продовжувати утримувати ціни на нафту на низькому рівні задля того, щоб довести нерентабельність видобутку сланцевої нафти. Але у довгостроковому періоді експерти ОПЕК прогнозують зростання цін на нафту до 2040 р. до рівня 200 дол./барр., що пояснюють переходом галузі у новий інвестиційний цикл [10].

Важливим фактором майбутнього розвитку світового нафтового ринку його експерти називають також зростання популярності електромобілів, наслідком чого буде відмова від споживання бензину та інших нафтопродуктів, а відтак – закриття до 2035 р. близько ¼ нині працюючих у світі нафтопереробних заводів [10].

Оцінка перспектив розвитку українського ринку нафтопродуктів потребувала додаткового аналізу його сучасного стану. Так, опрацювання аналітичних оглядів внутрішнього нафтового ринку на основі [5-7; 10; 12] показало наступне:

- потенціал нафтовидобувної промисловості країни ставлять 126 відкритих нафтових родовищ. Однак основні обсяги запасів української нафти відносяться до найбільш низької промислової категорії С1, яка характеризується найнижчою надійністю;
- нафтопереробна промисловість країни включає 6 нафтопереробних заводів (НПЗ) і один газопереробний завод (Шебелінський ГПЗ), який виробляє бензин А-95 за стандартом Євро-5;
- на теперішній час із 6 НПЗ працює лише один (Кременчукський НПЗ, який належить ПАТ «Укртатнафта» і перебуває під контролем групи «Приват»). Діяльність інших НПЗ призупинена з питань економічної або технічної недоцільності їх теперішнього функціонування, або ж близькості перебування до зони АТО. Серед основних причин недоцільності роботи зупинених НПЗ – техніко-технологічна відсталість нафтопереробного виробництва;

- нафтопереробний потенціал України включає також близько 20 підприємств зі значно меншими потужностями, які спроможні переробляти нафту і газовий конденсат;
- вітчизняне виробництво нафтопродуктів переважно залежить від імпорту нафти;
- рівень використання виробничих потужностей діючих в Україні НПЗ становить близько 57%, що недостатньо для задоволення потреб внутрішнього ринку.

Ключовими факторами, які впливають на сучасний розвиток вітчизняного ринку нафтопродуктів і, за своєю сутністю, проблемами, що перешкоджають забезпеченню ефективності його функціонування, є:

- недостатність інвестицій для оновлення техніко-технологічної бази виробництва;
- невизначеність поставок нафти на НПЗ;
- наявність у діях учасників ринку нафтопродуктів антиконкурентних узгоджених дій;
- очікування трейдерами зростання закупівельних цін на нафту;
- формування цін на нафтопродукти з використанням тіньових схем тощо.

Дія вище зазначених факторів не узгоджується із техніко-технологічною базою лідерів світового ринку нафтопродуктів та підходами до формування ними цінової політики, які попри монопольний тип даного ринку носить ринковий характер.

Витоками існування системних проблем функціонування внутрішнього ринку нафтопродуктів в Україні є, по-перше, бездіяльність державних органів щодо розвитку і водночас захисту вітчизняного товаровиробника, а, по-друге, відсутність у товаровиробників за цих умов бажання модернізувати виробництво, розширювати асортимент нафтопродуктів, працювати в напрямку підвищення їх якості, гнучкого керування цінами при зміні ринкової кон'юнктури тощо.

Для підтвердження вищезазначеного та з метою виявлення перспектив розвитку вітчизняного ринку нафтопродуктів проведемо порівняльну оцінку середньої ціни на бензин у різних країнах світу (рис. 4).

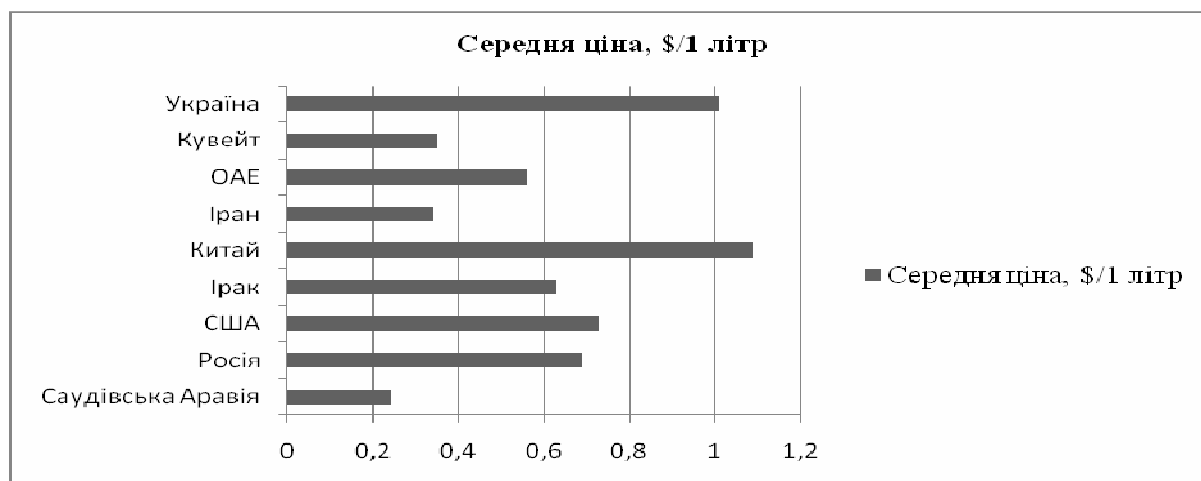

Рис. 4. Порівняння середнього рівня ціни на бензин станом на 11.12.2017 року
(складено на основі [11])

З рис. 4 видно, що існує суттєва різниця в цінах на бензин у різних країнах при середній ціні бензину станом на 11.12.2017 р. у 1,1 \$ за літр. Вона обумовлена різними рівнями податків та субсидій на бензин. Слід підкреслити, що Україна у наведеному списку стоїть на 2-му місці після Китаю за рівнем цін, що перевищують 1 долар США. І це дуже прикро, оскільки рівень життя в країні постійно падає, у тому числі на тлі подорожчання нафтопродуктів. Такі перспективи є не втішними для економіки країни, оскільки пересічному громадянину з кожним разом стає все складніше розраховуватися за своїми зобов'язаннями.

Майбутній розвиток нафтопереробної галузі України пов'язаний зі створенням умов розвитку української нафтовидобувної промисловості, зокрема в частині інвестування у нарощування видобутку, розвідки та освоєння нових родовищ.

З метою захисту внутрішнього ринку нафтопродуктів від суттєвих коливань світових цін необхідно розробляти та приймати комплекс превентивних заходів щодо мінімізації збитків як споживачів, так і бюджету. Адміністративні методи, що, як правило застосовується Антимонопольним комітетом України, вже давно перестали діяти, тому мають бути задіяні саме ринкові підходи до вирішення проблем. Для цього АМКУ як регулятор ринку має не тільки з'ясувати причини подорожчання бензину, зокрема, та констатувати їх у своїх звітах, але й займатися документальною перевіркою процесів формування собівартості виробництва нафтопродуктів в Україні.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, сучасний етап розвитку світового ринку нафтопродуктів характеризується об'єктивними процесами у розвитку світових господарських і суспільних процесів, що пов'язано із інноваційними змінами у нафтохімічному, транспортних та інших секторах.

Розвиток вітчизняного ринку нафтопродуктів, з одного боку, зумовлений загальними тенденціями

розвитку відповідного типу світового ринку, а з іншого боку, носить спекулятивний нерегульований характер. Наслідками останнього є падіння життєвого рівня населення та уповільнена динаміка змін у всіх секторах виробничої і невиробничої сфери господарювання.

Перспективи подальших розвідок у даному тематичному напрямку пов'язані із багатоваріантним моделюванням ситуації на вітчизняному ринку нафтопродуктів за умов реалізації різноманітних ситуацій розвитку економічних подій у національній економіці загалом та приведення її стану у відповідність до дії ринкових законів.

Література.

1. Голибард Є. Власних покладів нафти і газу в Україні вистачить на сотні років! [Електронний ресурс] / Є. Голибард. – Режим доступу: http://nashedilo.blogspot.com/2016/03/blog-post_10.html
2. Когут О.І. Економічний аналіз монополізації світового ринку нафти: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02 / О.І. Когут; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. - Львів, 2015. – 191 с.
3. Мазуренко В.П. Розвиток світового ринку нафтопродуктів в умовах глобалізації [Електронний ресурс] / В.П. Мазуренко, О.С. Шапран. - Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/7099/7944>
4. Гальчинський Л.Ю. Факторний аналіз формування цін на світовому ринку нафти [Електронний ресурс] / Л.Ю. Гальчинський, І.А. Веремєнко // Економічний вісник НТУУ «КПІ». - Режим доступу: <http://www.ela.kpi.ua/bitstream/123456789/8265/1/421-425.pdf>
5. Рябцев Г. Причини й наслідки кризи на світовому ринку нафти та їх значення для України [Електронний ресурс] / Г. Рябцев. - Режим доступу: <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2009-4-13.pdf>
6. Маркевич К. Глобальні енергетичні тренди крізь призму національних інтересів України / Аналітична доповідь [Електронний ресурс] / К. Маркевич, В. Омельченко. – К.: Заповіт, 2016. – 118 с. – Режим доступу: http://old.razumkov.org.ua/upload/2016_ENERGY-S.pdf
7. Пилипів Н.І. Сучасний стан і перспективи розвитку нафтопереробної галузі України [Електронний ресурс] / Н.І. Пилипів, І.Д. Пятничук. – Режим доступу: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file>
8. Мировой рынок нефти [Электронный ресурс]. - Режим доступа: <https://ar.2016.gazprom-neft.ru/strategic-report/market-review/world-oil-and-gas>
9. OPEC Annual Statistical Bulletin 2017 [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/ASB2017_13062017.pdf
10. Новини ринку нафти та нафтопродуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://aeaer.com.ua/category/novy-ny/novy-ny-ry-nku-nafty-ta-naftoproduktiv/>
11. Цены бензина, литр [Электронный ресурс]. - Режим доступа: http://ru.globalpetrolprices.com/gasoline_prices/
12. Річний звіт НАК «Нафтогаз України». Ринок нафти і нафтопродуктів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://annualreport2016.naftogaz.com/ua/de-mi-zaraz/rinok-nafti-i-naftoproduktiv/>
13. Як захистити майбутнє Укрнафти та нафтової галузі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.ukrnafta.com/data/Page_Documents/Ukrnafta_Adam%20Smith_Ukr.pdf

References.

1. Golybard Ye., “Own deposits of oil and gas in Ukraine will last for hundreds of years!”, available at: http://nashedilo.blogspot.com/2016/03/blog-post_10.html
2. Kohut, O.I. (2015), “Economic analysis of the monopolisation of the world oil market”, abstract of the dissertation, National University of Ivan Franko, Lviv, Ukraine.
3. Mazurenko, V.P., Shapran, O.S., “Development of the world oil market in the conditions of globalization!”, available at: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/SR/article/view/7099/7944>
4. Halchinsky L.Yu., Veremenko, I.A., “Factor analysis of the formation of prices on the world oil market”, Economic Herald of NTUU “KPI”, available at: <http://www.ela.kpi.ua/bitstream/123456789/8265/1/421-425.pdf>
5. Ryabtsev, G. “The Causes and consequences of the crisis on the world oil market and their significance for Ukraine”, available at <http://visnyk.academy.gov.ua/wp-content/uploads/2013/11/2009-4-13.pdf>
6. Markevich, K., Omelchenko, V (2016), “Global energy trends through the prism of Ukraine's national interests”, Analytical report, Testament, p. 118, available at http://old.razumkov.org.ua/upload/2016_ENERGY-S.pdf
7. Philip, N.I., Pyatnichuk, I.D., “Current state and prospects of development of the oil refining industry of Ukraine”, available at <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file>
8. World oil market, available at <https://ar.2016.gazprom-neft.ru/strategic-report/market-review/world-oil-and-gas>
9. OPEC Annual Statistical Bulletin 2017, available at http://www.opec.org/opec_web/static_files_project/media/downloads/publications/ASB2017_13062017.pdf

10. News of oil and petroleum market, available at: <http://aeaep.com.ua/category/novy-ny/novy-ny-ry-nku-nafty-ta-naftoproduktiv/>
11. Petrol prices, liter, available at: http://ru.globalpetrolprices.com/gasoline_prices/
12. Annual report of NAC Naftogaz of Ukraine. Oil and Petroleum Market, available at: <http://annualreport2016.naftogaz.com/en/de-mi-zaraz/rinok-nafti-i-naftoproduktiv/>
13. How to protect the future of Ukrnafta and the oil industry of Ukraine, available at: https://www.ukrnafta.com/data/Page_Documents/Ukrnafta_Adam%20Smith_Ukr.pdf

Стаття надійшла до редакції 20.12.2017 р.